ASPECTE PRAGMATICE ALE UTILIZĂRII LUI „NU”

ILEANA RUXANDRA POPESCU
Colegiul Naţional „Vlaicu Vodă”, Curtea de Argeş

Puterea lui „nu” într-un enunţ, mecanismele care generează ocurenţele acestui element, precum şi efectele utilizării sale în contexte sunt aspecte disputate deopotrivă de logicieni şi de lingvişti, complexitatea categoriei din care acest operator face parte fiind relevată de posibilitatea interpretării interdisciplinare, care vizează caracterul său adesea polifuncţional; într-o perspectivă diacronică, negaţia pare a fi obiectul de studiu deopotrivă al filosofiei, logicii şi lingvisticii.

Nedisociindu-se categoric de abordările anterioare, lucrarea de faţă, parte a unui viitor studiu comparativ având ca temă particularităţi ale utilizării lui „nu” (respectiv, „no”) ca element constitutiv al unui enunţ de sine stătător în fragmente de limbă vorbită dar şi în texte literare din limbile română şi engleză, va încerca să descrie şi să argumenteze statutul pragmatic al operatorului „nu”, având ca repere câteva ipoteze de lucru: cvasiautonomia, posibilitatea identificării unui tipar contextual în cadrul căruia este acest element utilizat, tipul predominant de secvenţă în care apare în cadrul conversaţiei, dependenţa de tipul de interacţiune (cooperare sau conflict), modul în care poate determina o renegociere a puterii interlocutorilor în cadrul schimburilor verbale, relaţia cu ansamblul de elemente paraverbale, raportul cu presupoziţiile, integrarea în strategii ale politeţii, respectiv impoliteţii, în sfârşit, posibilitatea organizării ocurenţelor într-o tipologie pragmatică a elementului.

În ansamblu, corpusul este alcătuit din textele cuprinse în volumul *Interacţiunea verbală în limba română actuală* (2002), coordonat de Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, înregistrări proprii, realizate fie în cadrul unor schimburi educaţionale de tipul proiectelor de parteneriat internaţional cu şcoli din Italia, Olanda şi România fie cu prilejul participării la seminarii de formare profesională conduse de vorbitori nativi de limba engleză, la care se adaugă texte literare considerate de referinţă în cele două culturi. Comparaţia urmăreşte astfel, pe lângă aspecte ale utilizării lui „nu” în situaţii conversaţionale în care sunt implicaţi vorbitori nativi, şi particularităţii ale transferului de structuri lingvistice din limba maternă într-o limbă străină.

În teoriile consacrate din domeniul lingvisticii (Wilson şi Sperber, Levinson, Horn, Carston, Burston-Roberts etc.) categoria negaţiei include o varietate de elemente, de la enunţul minimal, considerat nonanalizabil, la instrumentul gramatical care marchează forma negativă a unei propoziţii sau, mai complex, la cuvântul negativ autonom, cu funcţii pragmatice diverse − interdicţie, refuz, privare −, precum şi cu finalităţi pragmatice variate: a dinamiza, a informa, a intriga. Mai mult decât atât, este de remarcat faptul că negaţiei i se atribuie o certă importanţă comunicativă (B. Callebout), întrucât, la acest nivel, ea poate exprima respingerea, exceptarea, contestarea, negarea, privarea, detaşarea sau contrazicerea. Categoria este purtătoare de forţă ilocuţionară şi, raportat la funcţiile comunicării, statutul ei aparţine atât unei componente expresive cât şi unei dimensiuni conative a actului de comunicare.

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

Cercetarea de faţă va avea în vedere exclusiv elementul „nu” actualizat ca individualitate sintactică într-un enunţ monomembru. Raţiunile care au determinat această abordare ce poate să pară izolată, particulară şi cu un grad mare de specificitate au avut ca punct de plecare anumite controverse în privinţa stabilirii autonomiei aşa-numitului operator logic, evident dependent la nivel semantic de ansamblul schimburilor verbale. A devenit evidentă astfel necesitatea extinderii interpretării la o treaptă superioară, cu un grad ridicat de complexitate − ne referim aici la perspectiva pragmatică, prin care o serie de delimitări care converg către definirea statutului pragmatic al lui „nu” au fost astfel posibile. Din acest punct de vedere, am considerat capacitatea sa de a forma un enunţ monomembru ca o consecinţă a multiplelor relaţii de ordin pragmatic cu variabile ale situaţiei de comunicare, în ansamblul ei (ne referim aici la tipul de interacţiune, la statutul locutorilor, la natura referentului, precum şi la implicaturile convenţionale şi conversaţionale care direcţionează schimburile verbale) în care este angrenat. Am încercat să demonstrăm astfel că individualitatea sa e determinată pragmatic, derivând dintr-un ansamblu de elemente considerate într-un plan de acest tip şi influenţând evoluţia schimburilor verbale către o secvenţă finală care validează sau invalidează condiţia de reuşită a acestora.

Nu în ultimul rând, a părut utilă alcătuirea unei tipologii care, în cazul unui studiu comparativ, e aproape indispensabilă ca element de referinţă la nivel teoretic, întrucât ea poate surprinde particularităţile de actualizare, nuanţând natura pragmatică a elementului.

Utilizarea demersului deductiv-inductiv a permis, într-o primă etapă a analizei, identificarea parametrilor de natură pragmatică ce influenţează sau dirijează ocurenţa acestuia într-un ansamblu de schimburi verbale, având ca suport fragmente de interacţiuni verbale incluse in volumul amintit anterior.

Primul exemplu care va fi prezentat indică plasarea interlocutorilor în referinţe discursive diferite, delimitările fiind subliniate prin intermediul deicticului *ăştia*:

(1) *A: că aşa am ajuns eu cu anamaria pe la nouă jumate↓ şi <R vorbisem să ne aştepte cineva> şi mi-au scris că nu au oameni şi # ne-am dus am orbecăit noi şi-am ajuns în altă parte↓*
B: uau
A: c-aveau multe că[mine↓
B : [nu. ăştia ne-au zis că ne-aşteaptă.
A: şi-aveam toate bagajele-alea aşa ca # nemîncaţii şi-am ajuns pe la vreo zece jumătate unde trebuia↓
B: nu↓acum au zis că ne-aşteaptă cineva şi să le spunem cînd ajungem↓ [ştii↑
(interacţiune directă liberă; A − m., 23 de ani, cadru didactic, coleg cu B, B − f., 25 de ani, cadru didactic)

Mişcarea de amplificare la care recurge interlocutorul A pentru a sublinia dezavantajele situaţiei experimentate este contracarată prin două elemente deictice („ăştia”, „acum”), integrate într-o mişcare de dezarmare pe care o adoptă locutorul B, posibilul prejudiciu anticipat ca urmare a utilizării repetate a lui „nu” fiind atenuat printr-o strategie a politeţii pozitive („ştii”). Este de remarcat aici faptul că nuanţarea valorii pragmatice a lui „nu” e marcată şi prin intermediul contururilor intonaţionale (descendent terminal vs descendent nonterminal), fapt care relevă intenţia interlocutorului B de a renunţa la o temă ameninţată de suprapoziţionarea în discurs a partenerului de dialog, prin lungimea replicilor şi abundenţa detaliilor.

În exemplul următor, ironia este invalidată prin tendinţa locutorului B de a menţine schimbul de replici într-un plan diferit de cel propus de partenerul de conversaţie:

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

(2) *+B:: şi:## CE să facă. bietu emil s-a dus <J numai biet să nu fie ↓vorba aia↑> să vadă dacă avem alceVA de:#┴ şi s-a dus la impegatu de mişcare↑ mă rog↑ ce-a vorbit el cu el acolo ↑ şi-a zis că [ar fi*
A: [<MARC şi v-a pus un tren special↓>
B:nu
A:<@nu>
B:nu. treceau două trenuri de marfă ↓ şi-a zis că să:-ncercăm să vorbim cu mecanicu↓şă ne ia în locomotivă.
(interacţiune directă liberă; A − f., 60 de ani, profesoară, B − f., 42 de ani, infirmieră; B o ajută pe A la menaj; numai A a ştiut că se înregistrează)

Decodarea ironiei e afectată aici cu precădere de distanţa socială; râsul validează intenţia locutorului A de a transfera schimbul de replici într-un astfel de registru, însă utilizarea lui „nu" marchează disocierea interlocutorului care reia elementul, în intervenţia următoare, adăugându-i detalii. Neutralitatea rostirii lui „nu" în primul caz poate fi considerată un indiciu al atitudinii ezitante a emiţătorului, în vreme ce conturul terminal în cea de-a doua situaţie subliniază delimitarea netă, printr-o mişcare puternic marcată defensiv.

Un caz interesant de utilizare a lui „nu" ca element de recuperare a identităţii conversaţionale a emiţătorului poate fi identificat în a treia secvenţă pe care o propunem spre analiză:

(3) *+A: [aşa↓ m-a pus la pionieri colonelu.[…] şi ne ducem acolo. şi ne văd ruşii.şi-ncep să tragă. Şi noi↑┴ mi-a strigat costică ↓<F „CULcă::↓ CULcă-te"> aşa↓ m-am culcat↑ la vreo zece metri de costică↓ cu faţa :la pământ↓# da matale dormi.*
C: nu. am închis puţin ochii:#
A: da
+C: că mă pişcă
A: te pişcă↓ ei ↓bine↓m-am culcat şi eu acolo cu faţa la pământ.
(interacţiune directă liberă; A − m., 77 de ani, profesor pensionar, tatăl lui B, C − m., 57 de ani, medic, soţul lui B; participanţii au ştiut că se înregistrează)

În ampla intervenţie a locutorului A pot fi identificate două referinţe temporale − o coordonată de timp care proiectează relatarea într-un plan anterior discursului propriu-zis, evidenţiată de strategii narative şi de timpurile verbale, şi prezentul conversaţional, marcat de adresarea directă care e un reproş atenuat, în care adversativul marchează opoziţia dintre atitudinea reală şi cea aşteptată din direcţia receptorului. În această situaţie de comunicare negaţia funcţionează ca o strategie redresivă prin care locutorul C evită o întrerupere a schimbului verbal, ameninţat de presupoziţia dezinteresului faţă de temă. Perfectul compus ca timp al acţiunii încheiate, ca şi adverbul „puţin" şi subordonata cauzală sunt integrate într-o mişcare de amplificare a scuzei care facilitează reluarea temei de către interlocutor.

Decupajul următor se dezvoltă tematic în jurul unei opinii legate de presupusa schimbare produsă în comportamentul mamei adoptive a locutorului B:

(4) *B: [poate că: suferinţa asta a mai şi-mblînzit-o↓ nu mai e aşa:: dură ↓ şi intransigentă↓şi-ncearcă# o-nţelegere cu voi ↑ ştiindu-se: singură↑*
A: nu: (xx)
B: nu s-au schimbat lucrurile
A: nu: [nu: nu:
B: tot aşa:: zmeu a rămas
A: nu_nu_nu↓ tot aşa a rămas.

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

(interacţiune directă liberă; A − f., 38 de ani, asistentă medicală, B − f., 49 de ani, cercetător ştiinţific; participantele au ştiut că se înregistrează)

Explicaţia oferită de B este respinsă de partenera de dialog, determinând o reevaluare a poziţiei în discurs – locutorul B revine în schimbul de replici cu o opinie diferită de aceea propusă iniţial, şi la care, de altfel, aderarea e relativă, aşa cum subliniază modalizatorul „poate". Repetiţia lui „nu", ca şi lungirea lui „u" final direcţionează interlocutorul către acceptarea poziţiei pe care A o are faţă de tema abordată. Acordul dintre partenerii de conversaţie e marcat de reluarea parţială a replicii, care funcţionează ca o concluzie.

Schimbul de replici care urmează e o ilustrare a modului în care „**nu**" generează doar aparent o mişcare de corectare:

(5) *A: şi i-am spus că şi IO am stat şi mi-am făcut TEmele↓ ştii:*
B: la care el a percutat imediat <R dă-mi dă-mi dă-mi>.
A: a:nu:
B: nu. e mai┴ e evident <R c-are strategie-n el↓>
(interacţiune directă liberă; A − m., cca 20 de ani, student, B − f., cca 20 de ani, studentă, logodnica lui B; numai B a ştiut că se înregistrează)

Dezaprobarea manifestată de interlocutorul A e relevată de învestirea în replică a deicticului personal cu rolul de centru al discursului, iar finalul primei intervenţii sugerează faptul că emiţătorul aşteaptă o confirmare din direcţia partenerului de conversaţie. Locutorul B răspunde apelând la ironie, comportament prin care imaginea celuilalt participant la schimburile verbale este ameninţată, astfel încât acesta generează o mişcare de respingere, accentuat afectivă prin prezenţa unui element cu valoare de modalizator de atitudine. Prima parte a intervenţiei ulterioare aparţinând locutorului B pare o autocorectare, „nu" are valoare fals aprobativă, întrucât statutul iniţial e invalidat de reformulările care subliniază dorinţa interlocutorului B de a impune opinia formulată iniţial.

Exemplul de mai jos permite identificarea lui „nu" cu valoare conversaţională nulă:

(6) *B: aţi văzut chestiunea zilei?*
G: da:::
A: nu:::
B: CE culoare avea rochia aia.
D: verde.↑
(interacţiune directă liberă; A, B, G, D – studenţi, în pauză; participanţii au ştiut că se înregistrează)

Aceeaşi întrebare beneficiază de două răspunsuri opuse, având ca referinţă două situaţii diferite, însă gradul mare de interferenţă dintre interlocutori determină atribuirea de importanţă conversaţională doar replicii care asigură continuitatea schimburilor verbale şi care se află în acord cu intenţia locutorului care iniţiază, prin întrebare, schimbul de replici.

Inegalitatea rolurilor participanţilor care susţin segmentul conversaţional următor determină actualizarea lui „nu" purtător de forţă ilocuţionară:

(7) *A: da' dumneavoastră CINE sunteţi.*
B: sînt #rudă cu ea.
A: aşa↓ şi dînsa nu poate vorbi singură?
B: ie#<J nu prea>
A: nu↑

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

B: nu se prea descurcă↓ <J nu ştiu ce să mai spun>
A: <J da da > eu ştiu ce să vă spun? <R dumneaVOASTRĂ hotărîţi dacă vă trebuie avocat sau nu>
B: aş putea să intru cu ea? dumneavoastră CE [ziceţi
A: [dumneavoastră NU
B: nu pot↓
A: pentru că nu aveţi nici un fel de caliTATE
B: da.
A: nu.
(interacţiune directă controlată; A − m., cca. 30 de ani, judecătorul de serviciu, B − f., cca. 30 de ani, solicitant; numai A a ştiut că se înregistrează)

Interlocutorul A deţine o poziţie privilegiată în discurs graţie statutului social care îi permite să impună regulile; confirmarea rolului său e marcată de comportamentul verbal pe care îl adoptă locutorul B, prin evitarea utilizării lui „nu" şi prin apelul la structuri modalizante al căror efect de atenuare e potenţat de tonul scăzut al vocii. Conturul ascendent non-terminal asociat cu prezenţa lui „nu" în intervenţia partenerului A generează, din direcţia interlocutorului, necesitatea formulării unei explicaţii pentru substituţia de rol propusă. E de remarcat faptul că locutorul B anticipează un refuz sau o mişcare de respingere, poziţionându-se într-un plan inferior printr-o minimizare a ipostazei sale conversaţionale: „nu ştiu ce să mai spun". Se evită astfel şi posibila alterare a imaginii celui de-al treilea posibil interlocutor, care în momentul respectiv e martor, dar nu participant la discurs. Tentativa de reofertare performată de B printr-un modalizator e respinsă de partenerul său de dialog, a cărui autoritate de rol social e ameninţată de subminare, întrucât participantul B sugerează abandonarea acestei ipostaze instituţionalizate în favoarea unei atitudini care lasă loc compromisului. Negocierea este exclusă, aşa cum relevă conturul terminal care însoţeşte utilizarea lui „nu".

Secvenţa de mai jos e construită prin intermediul perechilor de adiacenţă întrebare-răspuns:

(8) *A: hepatită?*
B: nu
A: / tebece/?
B: nu
[…]
A: dureri osoase mai ai sub trata[ment?
C: [nu.
A: nu.musculare ai?
C: nu.
(interacţiune directă controlată; A − f., 42 de ani medic specialist, B − f.,cca 40 de ani, mama lui C., C − f., 15 ani, pacientă; numai A a ştiut că se înregistrează)

Întrebările vizează confirmarea sau infirmarea unor afecţiuni anterioare, astfel încât răspunsurile sunt oarecum dirijate, limitând opţiunile de participare la schimbul verbal din direcţia pacientului. Intervenţiile locutorului A sunt constituite de structuri eliptice, un indiciu al informalizării dialogului, şi generează un comportament similar al interlocutorului, care se menţine în acelaşi registru al conciziei. În ultima replică aparţinând locutorului A, „nu" are valoare de confirmare, funcţionând ca element de suport al relaţiei emiţător-receptor.

Aceeaşi modalitate, binară, de construcţie a schimbului verbal e adoptată şi în decupajul următor:

BDD-V872 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

(9) *A: bună ziua. fiţi amabilă↓ aveţi cumva loţiune gerovital↑ pentru regenerarea părului#?e o formulă nouă am văzut. cu petrol↑ şi ulei de ricin?*
B: nu (xxx)
C: ce anume?
B: gerovital↓cu ricin şi petrol.
C: ((către A)) a: gerovital NU mai avem.
B: da.
(interacţiune directă controlată; A − f., 23 de ani, cumpărătoare, B − f., cca 30 de ani, vânzătoare, C − f., cca. 40 de ani, vânzătoare; numai A a ştiut că se înregistrează)

Asumarea în totalitate a rolului social poate fi o explicaţie a faptului că locutorul B nu recurge la strategii sau mişcări suplimentare − nu consideră necesară atenuarea sau neutralizarea posibilelor efecte negative pe care utilizarea lui „nu” le-ar putea avea în plan conversaţional. Din punctul de vedere al gradului de interferenţă şi al distanţei dintre interlocutori, „nu” are valoare neutră, fiind raportat mai degrabă la valoarea de adevăr a replicii confirmate de intervenţia interlocutorului C, decât la iminenţa generării unui prejudiciu de imagine sau a unui posibil conflict.

Secvenţa care urmează ar putea fi considerată o situaţie de conflict verbal, întrucât performarea unei acuze în registru ironic constituie o ameninţare la adresa statutului unuia dintre interlocutori:

(10) *A: aţi fost ocupat cu:*
B: am fost ocupat cu campania electorală. trebuia să mergem la#[VOT.
A: [bahamas.
B: nu↓nu↓ eram aici.
A: da.
B: eram aici în zonă. alţii# se plimbă prin ţările calde şi: vin şi spun că n-am avut strategie↓ […]
(interacţiune directă controlată; A − m., cca 30 de ani, reporter, B − Ioan Mureşan, Ministrul Agriculturii; participanţii au ştiut că se înregistrează)

„Nu” are aici un cert potenţial redresiv, fiind, între toate elementele enunţului, acela încărcat cu o mare putere defensivă. Participanţii la schimbul verbal stabilesc două referinţe diferite ca argumente pentru absenţa invocată, pe care încearcă să le impună drept condiţii de adevăr suficiente pentru a-şi putea valida astfel poziţia superioară în interacţiunea verbală. Ironia la care recurge locutorul A, menţionând un topos cu rezonanţe exotice, e contrabalansată de B printr-o repetiţie în contur ascendent non-terminal a elementului „nu”, urmată de imperfectul care fixează reperul temporal şi un deictic spaţial prin care e instituită o altă realitate.

În exemplul de mai jos, ocurenţa lui „nu” e determinată de actualizarea unor presupoziţii pe care unul dintre interlocutori trebuie să le infirme pentru a conserva gradul de interferenţă şi a nu produce o sincopă în derularea schimbului de replici:

(11) *A: [bine y***↓ după mobil dai?*
B: NU NU sun <I de la serviciu>
A: da' de Ce dumnezeu nu se aude de CE#↑ (xxx) da↑ e ceva deosebit pe fir↓#
B: NU↓
A: hai că poate mă suni un pic mai tîrziu. pleci acasă?
B: NU N-O să plec. nu nu adică: o să plec↓ nu ştiu # în zece minute↓
A: NU! dacă pleci acum de la serviciu↓
B: <L da da ↓ o să plec↓ o să plec↓ da>↓

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

(interacţiune mediată liberă − convorbire telefonică, small talk; A − f., 54 de ani, profesoară, B − f., 25 de ani, angajată, departamentul operaţional; numai B a ştiut că se înregistrează)

Numărul mare de ocurenţe în acest caz poate fi explicat prin faptul că A şi B îşi atribuie reciproc disponibilităţi conversaţionale în dezacord cu intenţiile reale; ambii interlocutori îşi protejează partenerul de conversaţie, fie prin exprimarea indirectă a dorinţei de contracarare a unui posibil prejudiciu financiar („după mobil dai?"), fie prin negarea unei atitudini care ar putea genera o întrerupere bruscă a schimburilor verbale.

În ultimul fragment avut în vedere în cadrul cercetării de faţă conflictul declarat e, succesiv, atenuat şi amplificat prin repoziţionări ale locutorului B:

(12) *B: ruDEle↓da' vreau să te-ntreb ceva ↓ acu:ma:: NU ştiu :↓ <Z io văd aşa↓ <@ că toate> proble:me:le sî:nt bu:ne:↓>greşesc şi io:↓ greşeşti şi tu:↓ normAL deci eu nici n-am ZIS că sunt un_om perfect↓ şi nici nu pot să susţin↓ că nu este<R nimeni>↓ ((inspiră)) dar vreau să te-ntreb ceva↓ ((inspiră)) de CE ţii aşa tu NEAPĂrat ↓ deci tu eşti în stare să faci ORIce ca s-ajungi preşedintele acestei federaţii.*
A: nu:. nu:.
B: ba DA↓
A: ştii bine, am discutat asta
B: [NU-I adevărat.
(interacţiune mediată controlată, conflict verbal; A − m., cca 30 de ani, Rudel Obreja, vicepreşedintele Federaţiei Române de Box la data respectivă, B − m., 30 de ani, Mihai Leu, preşedintele Federaţiei Române de Box la data aceea; discuţia se desfăşoară pe TVR 2, în przenţa unui moderator care intervine minimal în confruntarea dintre cei doi)

Prima intervenţie debutează cu un segment care fixează o intenţie a emiţătorului cu minime implicaţii în planul imaginii receptorului („vreau să te-ntreb ceva"), discursul continuă însă cu o înlănţuire de argumente care pregătesc enunţarea ofensei din finalul acestei replici. Minimizarea propriului statut e adoptată în corelaţie cu o strategie a impoliteţii pozitive şi cu un modalizator, pentru a justifica un tip de comportament; intenţia iniţială e reluată de data aceasta de pe poziţiile consolidate prin mişcarea anterioară. Întrebarea propriu-zisă anunţată la începutul intervenţiei e urmată de performarea unei acuze care direcţionează schimbul de replici către negocierea ce trebuie să aibă ca rezultat stabilirea unei referinţe comune. „Nu" are rol defensiv accentuat prin conturul intonaţional, dar generează un enunţ negativ din partea locutorului B, indiciu al invalidării poziţiei interlocutorului său.

Prima observaţie care decurge din analiza expusă vizează statutul pragmatic al elementului; din acest punct de vedere, **capacitatea sa de a forma un enunţ monomembru este consecinţa individualităţii pragmatice**, manifestate ca o paradigmă de relaţii pe care acesta le stabileşte cu parametri specifici la care se raportează abordările de gen (ceea ce în sens larg se înţelege prin context pragmatic,în accepţia lui Levinson, incluzând toate cele trei componente, sociologică, psihologică şi lingvistică) Din această perspectivă, am considerat că mecanismul care determină ocurenţele elementului este corelat, în cele mai multe situaţii, cu planul referentului discursiv, acolo unde se produce un fenomen pe care l-am numit **disocierea referenţială,** în două ipostaze majore. Dacă notăm cu L1, L2… Ln participanţii la un schimb verbal, respectiv cu R referentul la care acesta se raportează, una dintre situaţiile de disociere se produce în momentul în care evaluările pe care locutorii şi le asumă şi care au ca element comun de raportare referentul intră în relaţie de divergenţă sau de opoziţie, miza fiind reprezentată de condiţia de adevăr. Al doilea caz include situaţiile de multiplicare referenţială,

BDD-V872 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

în care locutorii îşi stabilesc referenţi diferiţi, pe care îi evaluează prin raportări contrastante, care nu urmăresc instituirea unei condiţii de tipul celei din cazul precedent.

Tipologia claselor de funcţii elementului se conturează din perspective multiple, luând în considerare identităţile pragmatice ale emiţătorului,respectiv receptorului, tipul de interacţiune şi efectele în planul conversaţional, întrucât enunţul este purtător de intenţie, simultan are o forţă, fiind direcţionat către interlocutor, produce un efect conversaţional, dar şi unul convenţional. „nu" poate funcţiona ca **redresiv**, **defensiv**, **anticipativ**, **confirmativ**, **conclusiv**, **atenuator**, **neutralizant**, **prohibitiv**, **disociativ, subminant**, **informativ** având o funcţie de bază, aflată în legătură cu componenta contextului pe care o reliefează în momentul enunţării, însoţită sau nu de una sau mai multe funcţii secundare, derivate din efectele sau consecinţele pe care le generează raportat la celelalte variabile implicate în schimburile verbale (în primul exemplu, de pildă, funcţia disociativă are calitatea de funcţie de bază întrucât enunţarea lui „nu" marchează o delimitare, care nu afectează statutul niciunuia dintre interlocutori şi nu are consecinţe în planul relaţiei dintre aceştia). **Funcţiile sunt dependente de modul în care interlocutorii aderă la stereotipiile de rol**, acceptarea sau ignorarea acestora având consecinţe asupra procesului de decodare a semnificaţiilor elementului şi, implicit, asupra derulării ulterioare a schimburilor verbale. Prezenţa elementelor paraverbale precum şi a tăcerilor şi corectărilor are un rol esenţial în relevarea tipurilor de funcţii, întrucât indică deopotrivă tipul de componentă afectivă care defineşte reacţiile interlocutorilor dar şi modul în care aceştia se repoziţionează în discurs; presupoziţiile sunt, în egală măsură, determinante pentru indicarea valorilor pe care operatorul negativ le dobândeşte în context pragmatic.

Interesant este faptul că utilizarea lui „nu" este evitată în secvenţele iniţiale şi finale care intră în componenţa interacţiunilor verbale (din cele aproape 400 de fragmente care alcătuiesc corpusul cercetării, doar 27 conţin elementul într-o asemenea fază a schimburilor verbale); o posibilă explicaţie vine de data aceasta din direcţia logicii şi a semanticii, unde „nu" este asociat cu negarea, refuzul, dezacordul, care, interpretate prin extensie pragmatică, prejudiciază schimburile verbale prin iminenţa unei ameninţări care vizează condiţia de reuşită a acestora.

Trebuie remarcată dimensiunea unui enunţ care induce prezenţa lui „nu" în replica interlocutorului, în raport cu enunţul negativ monomembru; această discrepanţă poate fi consecinţa fie a instituţionalizării dialogului şi a inegalităţii de rol, situaţie în care orice strategie de tip aditiv e abandonată întrucât nu este necesară protejarea unui grad de interferenţă, fie a necesităţii alocării unui timp variabil recuperării poziţiei în discurs prin alte mişcări a căror natură depinde de statutul şi de disponibilitatea conversaţională a locutorului.

SURSE

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coord.), 2002, *Interacţiunea verbală în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

BIBLIOGRAFIE

Burton-Roberts, Noel (ed.), 2007, *Pragmatics*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Carston, Robyn, 2002, *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*, Oxford, Wiley-Blackwell.

Horn, L., G. Ward (eds.), 2006, *The Handbook of Pragmatics*, Oxford, Blacwell Publishing.

Ionescu, Emil (ed.), 2004, *Understanding Romanian Negation*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

BDD-V872 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)

Levinson, Stephen C., 1983, *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press.
Levinson, Stephen C., 2000, *Presumtive Meanings: The Theory of Generalized Conversational Implicature*, Cambridge, Massachusetts, MIT Press.
Sperber, D., D. Wilson, 1995, *Relevance : Communication and Cognition*, Oxford Blackwell Publishing.

Pragmatic Aspects Regarding the Usage of „nu" ('not')

This paper offers a new perspective on some pragmatic aspects that the use of „no" as a negation means displays in spoken Romanian: its pragmatic individuality and functions, as well as the relationship between its occurrences and the pragmatic variables that a context actualizes.

BDD-V872 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:07 UTC)